

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Ο Ιωάννου αντλεί τα θέματά του από προσωπικά βιώματα, παρατηρήσεις, εμπειρίες και αφηγήσεις άλλων. Το περιεχόμενο των έργων του είναι έτσι πλούσιο σε θέματα. Στο συγκεκριμένο κείμενο θίγει το θέμα των προσφύγων της Θεσσαλονίκης «Κουρασμένοι...συναντημένοι» αναφέροντας τα χαρακτηριστικά τους «αδρές και τίμιες φυσιογνωμίες» αλλά και το ρατσισμό που υφίστανται «Οι εγκληματίες των γραφείων...ιδίως μεταξύ τους». Παράλληλα θίγει και τη μοναξιά, την αλλοτρίωση αλλά και άλλα προβλήματα της ζωής στα αστικά κέντρα «Ολομόναχος, ξένος...αρτηρίες», «Μέσα στους ξένους...για να διευκολύνονται οι αταξίες».

Καταφέρνει ωστόσο να διατηρήσει τη ενότητα του κειμένου παρουσιάζοντας με την τεχνική της σύγκρισης αντίθεση των δύο κόσμων, των προσφύγων και της πόλης. Ο κόσμος της πόλης αντιμετωπίζεται με λύπη και απέχθεια. Είναι θορυβώδης, ανώνυμος, ξένος. Οι άνθρωποι είναι απομονωμένοι, αλλοτριωμένοι, άγνωστοι μεταξύ τους, χωρίς δεσμούς και αξίες, βολεμένοι στα έτοιμα. Η ανθρώπινη παρουσία είναι έντονη αλλά δεν υπάρχουν ουσιαστικές σχέσεις και επικοινωνία. Αδιαφορούν για τους γύρω τους και οι σχέσεις τους είναι τυπικές. Κυριαρχεί η αίσθηση της προσωρινότητας και οι δεσμοί με το παρελθόν έχουν αποκοπεί αφού το ενδιαφέρον εστιάζεται στη βίωση του παρόντος και στον άκριτο εκμοντερνισμό. Ο κόσμος των προσφύγων αντιμετωπίζεται με συμπάθεια και αγάπη. Είναι ζεστός και ανθρώπινος. Οι άνθρωποι είναι μόνοι ανάμεσα στους ξένους αλλά μεταξύ τους επικοινωνούν, έχουν δεσμούς και κοινά. Είναι αυθεντικοί, απλοί και έχουν μεταξύ τους ουσιαστικούς δεσμούς. Τους ενώνει το παρελθόν, η ιστορία, η ράτσα, η ξενιτιά. Παρά τις προσπάθειες των άλλων δεν έχουν αλλοτριωθεί. Σε αυτόν τον κόσμο επιθυμεί να βρίσκεται ο αφηγητής. Αυτό, εκτός από τους παραπάνω αντικειμενικούς παράγοντες, οφείλεται και σε συναισθηματικούς αφού είναι παιδί προσφύγων που του έχουν μεταδώσει αγάπη για την πατρική γη. Αισθάνεται ότι έχει κοινές ρίζες, πολιτισμό και μνήμες με τους πρόσφυγες.

Επιπλέον ως μετάβαση από τον κόσμο των προσφύγων στον κόσμο της πόλης χρησιμοποιεί τον συνειρμό. Αναλογικά συνδέει τις καταστάσεις μοναξιάς. Όπως οι πρόσφυγες νιώθουν μόνοι στους προσφυγικούς συνοικισμούς μακριά από τις ρίζες τους και τον τόπο τους έτσι μόνοι νιώθουν και οι κάτοικοι της πόλης. Επίσης ο ίδιος ο αφηγητής αν και νιώθει πιο οικεία στον κόσμο των προσφύγων δεν έχει ενσωματωθεί πλήρως σε αυτόν ενώ βιώνει ακόμα μεγαλύτερη μοναξιά στην πόλη «Κάθε φορά που φεύγω από εκεί, με αποχαιρετούν χωρίς να δείξουν παραξένομα, αν και άγνωστοί μου άνθρωποι. Τους πληροφορεί το αίμα τους για μένα, όπως και το δικό μου με κάνει να τους κατέχω ολόκληρους. Πάντως ποτέ τους δεν επιμένουν να με κρατήσουν στις παρέες τους. Ολομόναχος, ξένος παντάξενος, χάνομαι στις μεγάλες αρτηρίες».

Ύστερα από μια σειρά συνειρμών και κοινωνικών προβληματισμών καταφέρνει με την ευχή στο τέλος του διηγήματος να συνδεθεί με την πρώτη ενότητα. Δημιουργείται έτσι σχήμα κύκλου που εξασφαλίζει τη συνοχή των επιμέρους στοιχείων του διηγήματος και διατηρεί το θέμα αδιατάρακτο «Γι' αυτό ζηλεύω αυτούς που βρίσκονται στον τόπο τους, στα χωράφια τους, στους συγγενείς τους, στα πατρογονικά τους. Τουλάχιστο, ας ήμουν σ' ένα προσφυγικό συνοικισμό με ανθρώπους της ράτσας μου τριγύρω».

2. Το έργο του Ιωάννου περιέχει αρκετά βιωματικά στοιχεία και έχει εξομολογητικό τόνο κάτι στο οποίο συντελεί και η πρωτοπρόσωπη αφήγηση «*Εγώ όμως από τώρα είμαι βαριά παραπονεμένος*». Ο αφηγητής είναι δραματοποιημένος και αυτοδιηγητικός αφού παρουσιάζει γεγονότα που ζει ο ίδιος καθώς και τα συναισθήματα που του προκαλούν αυτά όπως η ευχαρίστηση από το συγχρωτισμό με τους πρόσφυγες «*Κι όμως πόση συγκίνηση...σου 'ρχεται ν'αγκαλιάσεις*». Η εστίαση είναι εσωτερική και η αφήγηση μονομερής – μονοεστιακή αφού όλα παρουσιάζονται από την οπτική γωνία του αφηγητή. Δηλαδή με βάση τα βιώματα, τις εμπειρίες και τις παρατηρήσεις του περιγράφει τους πρόσφυγες «*Όπου κι αν είμαι, τον Πόντιο, ας πούμε, τον διακρίνω από μακριά. Κι από μια γραμμή του κορμιού του μονάχα. Δεν είναι ανάγκη ν' ακούσω την ομιλία του, ούτε να διαπιστώσω την αλλιώτικη μελαχρινάδα. Σπανίως να πέσω έξω. Από κοντά όμως είμαι ολότελα αλάνθαστος*» και τη ζωή στην πόλη «*Όταν ανάβει το κόκκινο και σταματούν τ' αυτοκίνητα, μου φαίνεται για μια στιγμή πως παύει εντελώς κάθε θόρυβος. Ερυθρά και λευκά αιμοσφαίρια σα να κυκλοφορούν. Κι όμως βλέπω πως το πλήθος εξακολουθεί να περπατά, να κουβεντιάζει ή να γελάει*», ενώ δεν παραλείπει να κάνει και μερικά σχόλια «*Κι αν ακόμα δεν είναι, πολύ θα ήθελα να ήταν έτσι η αλήθεια*». Εκτός όμως από τον αφηγητή υπάρχουν και δευτερεύουσες αφηγηματικές φωνές όπως των ανθρώπων που ζουν στους προσφυγικούς συνοικισμούς και αποχαιρετούν τον αφηγητή «*Κάθε φορά που φεύγω από εκεί, με αποχαιρετούν χωρίς να δείξουν παραζένημα, αν και άγνωστοί μου άνθρωποι*» ενώ έμμεσες αφηγηματικές φωνές είναι και αυτές του απρόσωπου πλήθους της πόλης «*Κι όμως βλέπω πως το πλήθος εξακολουθεί να περπατά, να κουβεντιάζει ή να γελάει*» ή αυτών που από καχυποψία δεν αποκαλύπτουν την πραγματική τους ταυτότητα «*Ο ένας αποφεύγει τον άλλο, όσο μπορεί. Μα κι αν τύχει να σου μιλήσουνε, κρύβουν συνήθως τα πραγματικά τους στοιχεία σα να 'ναι τίποτε κακοποιοί*».

3. Ο Ιωάννου χρησιμοποιεί μια κατ' επίφαση απλή γλώσσα αλλά στην πραγματικότητα επιλέγει με προσοχή τις λέξεις με τις οποίες θέλει να αποδώσει ιδιαίτερα σημαντικές έννοιες. Έτσι ο όρος «αίμα» χρησιμοποιείται για να αποδώσει τη φωνή των προγόνων, τα κοινά πολιτισμικά στοιχεία με τους πρόσφυγες, την κοινή καταγωγή και τον κοινό βασανισμό του ξεριζωμού. Είναι μια εσωτερική φωνή που έλκει τους πρόσφυγες και τα παιδιά τους που γεννήθηκαν σε νέους τόπους προς την πατρίδα και γεννά νοσταλγία και την επιθυμία επιστροφής σε αυτήν. Το αίμα ξυπνά στην ψυχή του συγγραφέα σα ζεστό κύμα όταν του μιλά κάποιος από τη φυλή του. Οι συναντήσεις των προσφύγων είναι συναισθηματικά φορτισμένες γιατί φέρνουν στο νου και την κοινή καταγωγή αλλά και την κοινή ιδιότητα του πρόσφυγα που προσπαθεί να προσαρμοστεί και να στεριώσει σε ένα νέο τόπο. Με τη φράση «*Το αίμα μου από μονάχα τραβάει*» αποδίδει την έλξη, τη μυστηριακή δύναμη που του ασκεί το φυλετικό του παρελθόν και που του προκαλεί συγκίνηση και ενθουσιασμό κάθε φορά που συναντιέται με πρόσφυγες με κοινή καταγωγή.

Ανάλογα σήμερα με τον όρο «πατρίδα» σήμερα εννοούμε τον τόπο όπου γεννηθήκαμε, μεγαλώσαμε και βιώνουμε με άλλα άτομα με κοινούς δεσμούς. Για τον συγγραφέα όμως που είναι και παιδί προσφύγων της Ανατολικής Θράκης, πατρίδα είναι ο τόπος καταγωγής των γονέων του ακόμα και αν δεν γεννήθηκε εκεί και αν δεν τον έχει γνωρίσει. Μόνιμη όμως επιθυμία του ίδιου και της οικογένειάς του είναι να επιστρέψει στην πατρίδα «*Θαρρείς πως γύρισα επιτέλους στην πατρίδα*» γιατί έχει εμποτιστεί μεγαλώνοντας με τη νοσταλγία των δικών του και με την αγάπη τους για την πατρίδα που άφησαν και δεν έχει καταφέρει να ριζώσει στον τόπο που γεννήθηκε. Ο όρος «πατρίδα» δεν έχει την έννοια του χώρου που κάποιος μεγαλώνει και αποκτά κοινωνικούς,

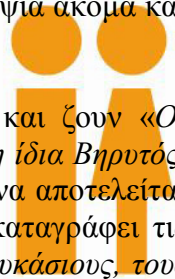
πολιτισμικούς και ιστορικούς δεσμούς. Είναι συνείδηση της προέλευσης, είναι η ιστορική καταγωγή, οι ρίζες, η γενέτειρα των γονιών και των προγόνων από την οποία έλκεται.

Σήμερα πατρίδα είναι ο τόπος που γεννηθήκαμε και μεγαλώσαμε, η χώρα όπου ζούμε ως πολίτες με ανθρώπους με κοινή ιστορία και πολιτισμό. Ωστόσο η σημασία του όρου έχει κάπως ξεθωριάσει. Στις αστικές κοινωνίες η επαφή και οι δεσμοί χάνονται και οι άνθρωποι αποξενώνονται και αλλοτριώνονται. Οι αξίες και τα ιδανικά χάνονται ή αλλοιώνονται στο κλίμα του καταναλωτισμού, του υλισμού αλλά και του διεθνισμού και του δυτικού πολιτισμού.

4. Με το «*Κι όμως*» αλλάζει το κλίμα και τα ευχάριστα συναισθήματα του αφηγητή. Ο αφηγητής χρησιμοποιεί την τεχνική του απροσδόκητου και προσεγγίζει ένα νέο στοιχείο χωρίς καμιά προειδοποίηση προς τον αναγνώστη. Η μετάβαση γίνεται με φυσικό τρόπο σαν να ξέρει ο αναγνώστης περί τίνος πρόκειται. Εκφράζει την οργή του όπως φαίνεται και από το όλο γλωσσικό κλίμα με τις σκληρές και αντιποιητικές λέξεις (εγκληματίες, εκμεταλλεύτηκαν κ.α.). Αναφέρεται με ειρωνικό και καυστικό τρόπο σε εκείνους που προώθησαν απαράδεκτες λύσεις με στόχο την απαλλαγή από τους πρόσφυγες στον ελλαδικό χώρο. Ειρωνεύεται αυτούς που εκμεταλλεύτηκαν τη ζοηράδα και την αθωότητα των προσφύγων. Η συνοχή και η ψυχική ενότητα των προσφύγων διασπάστηκαν από εξουσιαστικές δυνάμεις που τους ενέπλεξαν σε ένα εμφύλιο για ιδιοτελείς σκοπούς. Επέλεξαν τη διασπορά της διχόνοιας ανάμεσα στους πρόσφυγες με στόχο την αποδυνάμωσή τους και τελικά τη διάλυσή τους. Ο αφηγητής πιθανότατα αναφέρεται στις γραφειοκρατικές υπηρεσίες που από την αρχή δυσκόλεψαν την προσαρμογή των προσφύγων και την ενσωμάτωσή τους στο γηγενή πληθυσμό. Έτσι ο κρατικός μηχανισμός καθυστέρησε το έργο της εκτίμησης και αποζημίωσης των περιουσιών των προσφύγων ενώ και τα γραφεία υποδοχής τους απαξίωσαν και τους έβρισκαν δουλειές με χαμηλή αμοιβή και αναντίστοιχες των προσόντων τους. Η απογοήτευση των προσφύγων τους οδήγησε στη συστράτευση στο πλευρό του Κόμματος των Φιλελευθέρων με αποτέλεσμα την έντονη αρνητική κριτική του αντιβενιζελικού τύπου. Ο αποκλεισμός τους από σημαντικές θέσεις, που συχνά οφειλόταν στις πολιτικές τους πεποιθήσεις, και η αντιμετώπισή τους από το γηγενή πληθυσμό τους οδήγησε για δεύτερη φορά σε φυγή, αυτή τη φορά προς τη Δ.Ευρώπη και τη Β.Αμερική κάτω από την πίεση των στερήσεων και του αποκλεισμού κάθε είδους από την δεύτερη πατρίδα τους.

Έμμεσα έτσι τίγεται και το θέμα του ρατσισμού από το γηγενή πληθυσμό. Η κοινωνική αφομοίωση των προσφύγων κινήθηκε πολύ αργά. Η εικόνα του πρόσφυγα στη συνείδηση των γηγενών δεν ήταν επιθυμητή γιατί μεταξύ τους αναπτύχθηκαν αντιπαλότητες στον εργασιακό, πολιτικό και κοινωνικό τομέα. Ο σκληρός ανταγωνισμός στην εργασία και η πτώση των ωρομισθίων λόγω της υπερπροσφοράς εργατικών χεριών σε μια δύσκολη οικονομικά εποχή για το ελληνικό κράτος έκανε μεγαλύτερη τη διάσταση ανάμεσα σε γηγενείς και πρόσφυγες. Οι ντόπιοι τους απαξίωναν και τους φέρονταν υποτιμητικά ενώ επέκριναν ακόμη και τα ήθη τους. Η ελληνικότητά τους αμφισβητήθηκε και οι ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά του πολιτισμού τους θεωρήθηκαν από τους ντόπιους απειλή για την πολιτιστική τους καθαρότητα. Πολλοί βιώνοντας αυτήν την απαξίωση, εγκαταστάθηκαν σε προσφυγικούς συνοικισμούς κάτι που συντήρησε την έλλειψη επαφής με το γηγενή πληθυσμό. Σε κάθε αθρόα εισροή προσφύγων οι γηγενείς λειτουργούν αρνητικά θεωρώντας ότι αυτοί ευθύνονται για την όξυνση προβλημάτων όπως ανεργία, εγκληματικότητα, στεγαστικό, πληθυσμιακή αλλοίωση κ.α. Δεν κατανοούν το δράμα τους και τους αντιμετωπίζουν ως κατώτερους, με αδιαφορία ή και με καχυποψία ακόμα και αν είναι ομοεθνείς τους.

5. Και στα δύο κείμενα οι συγγραφείς αναφέρονται στην πόλη που γεννήθηκαν και ζουν «*Οι περισσότεροι γεννήθηκαν εδώ σ' αυτήν την πόλη, όπως κι εγώ*», «*Ήταν στ' αλήθεια η ίδια Βηρυτός, η οποία ήταν πάντα μια πολύχρωμη μπάλα που κυλούσε*» την οποία παρουσιάζουν να αποτελείται από διαφορετικούς ανθρώπους τους οποίους αναφέρουν αναλυτικά. Ο Ιωάννου καταγράφει τις φυλές προσφύγων της Θεσσαλονίκης «*Το ίδιο και με τους Καραμανλήδες, τους Καυκάσιους, τους*

*Μικρασιάτες απ' τις ακτές, τους άλλους απ' τα βάθη, τους Κωνσταντινουπολίτες, από μέσα ή απ' τα περίχωρα, κι ας επιμένουν όλοι τους πως είναι απ' την καρδιά της Πόλης, κι απ' το Γαλατά. Οι Θρακιώτες όμως έρχονται πιο καστανοί» και η συγγραφέας του παράλληλου καταγράφει τα διαφορετικά είδη ανθρώπων της Βηρυτού «*Ηλιοκαμένα πρόσωπα, προχωρημένα μαγιό, αυτοκίνητα με απίθανα ονόματα, θέατρα και σινεμά, καφέ και γυμναστήρια, γυναίκες με μαύρα μάτια και μαύρο μολύβι, διάσημοι τραγουδιστές, καλλιτέχνες και κορίτσια πάνω σε μηχανές*». Παράλληλα είναι εμφανές ότι ενώ αγαπούν την πόλη τους δε διστάζουν να ασκήσουν κριτική στα αρνητικά φαινόμενα των αστικών κέντρων όπως ο συνωστισμός «*Τώρα που δεν εμποδίζουν οι μηχανές, ακούω χιλιάδες βήματα στο πλακόστρωτο*», «*Αυτό που με εμπόδιζε να πλησιάσω την αστραφτερή Βηρυτό ήταν ο συνωστισμός τόσων ανθρώπων γύρω της*» ή την άκριτη αποδοχή του σύγχρονου και ξένου πολιτισμού «*Στα έτοιμα και στα ενοικιασμένα*», «*Συνήθιζα να αναρωτιέμαι γιατί δίσταζα και δεν ορμούσα όπως αυτοί αρπάζοντας καθετί καινούργιο που ερχόταν απέξω είτε μου άρεσε είτε όχι*». Όσο αφορά τη μορφή έντονο είναι το στοιχείο της περιγραφής και στα δύο κείμενα και μάλιστα με σκηνές που θυμίζουν κινηματογραφικά πλάνα. Ο Ιωάννου έτσι περιγράφει τη ζωή στην πόλη όπου εντοπίζουμε πάλι εμμονή στη λεπτομέρεια και γρήγορη εναλλαγή σκηνών που θυμίζουν πλάνα κινηματογράφου όπως η περιδιάβασή του στους δρόμους της πόλης, η κυκλοφορία των αυτοκινήτων, αυτός που σταματά και οι άνθρωποι κινούνται γύρω του, ο θόρυβος που κάποια στιγμή σταματά, τα εκατοντάδες βήματα κ.λπ. «*Ολομόναχος, ξένος παντάξενος, χάνομαι στις μεγάλες αρτηρίες. Όταν ανάβει το κόκκινο και σταματούν τ' αυτοκίνητα, μου φαίνεται για μια στιγμή πως παύει εντελώς κάθε θόρυβος. ... Τώρα που δεν εμποδίζουν οι μηχανές, ακούω χιλιάδες βήματα στο πλακόστρωτο*». Αντίστοιχα η συγγραφέας του παράλληλου κειμένου περιγράφει πρόσωπα, κτίρια, γειτονίες και ενδυμασίες σε συνεχώς εναλλασσόμενα πλάνα «*Ηλιοκαμένα πρόσωπα, προχωρημένα μαγιό ... Και οι παλιές γειτονίες, όπου γνώριμες μωρωδιές της κουζίνας ξεχύνονταν στις σκάλες και από τα μπαλκόνια άκουγες να τινάζονται χαλιά*», «*γυναίκες και κορίτσια που έμοιαζαν πριγκίπισσες με τα όμορφα χτενίσματά τους, τα ρούχα τους και την υπεροπτική απάθειά τους*». Επίσης και οι δύο στηρίζονται στην παρατήρηση και γράφουν σκέψεις και συναισθήματα σε α' πρόσωπο, είναι ομοδιηγητικοί και αυτοδιηγητικοί με εσωτερική εστίαση και μονοεστιακή οπτική «*Ολομόναχος, ξένος παντάξενος, χάνομαι στις μεγάλες αρτηρίες. Όταν ανάβει το κόκκινο και σταματούν τ' αυτοκίνητα, μου φαίνεται για μια στιγμή πως παύει εντελώς κάθε θόρυβος*», «*Παρακολουθούσα τη μεγάλη ζωή από μακριά και με κομμένη την ανάσα, μην τολμώντας να πλησιάσω κοντά. Ήξερα πολύ καλά ότι δε θα μπορούσα να είμαι άνετη εκεί. Παρότι με συνέπαιρνε, δεν ήθελα να σταματήσω την κριτική μου και έτσι συνέχισα να εκφράζω την αποδοκιμασία μου για τον πλούτο, ενώ την ίδια στιγμή ποθούσα ό,τι μου θύμιζε φωτογραφίες παλατιών στη Βενετία και ονειρευόμουν ατελείωτα ένα πορτατίφ στο χρώμα των σμαραγδιών για το κομοδίνο μου*».*

